

Museus, mausoleus i evangelització en tres citacions

Dv, 23/10/2015 per Eloi Aran Sala
[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

(EA) Comparteixo amb vosaltres unes breus reflexions arran de l'assignatura de museologia que estic cursant al [màster de patrimoni eclesial](#) (Fac. Antoni Gaudí) a mode de "tríptic citacional".

"Museu i mausoleu estan relacionats per quelcom més que una proximitat fonètica. Els museus són sepulcres familiars de les obres d'art" (T. Adorno)

A mitjans del s.XX, especialment a partir dels 70's, es dóna una forta crítica a la idea de museu tal com havia estat concebut per la revolució francesa (a saber: un lloc estable amb vocació pública, pedagògica i de gaudi estètic conduït professionalment pels "conservadors" i entesos en art que procuraven l'adquisició, conservació, restauració, estudi i difusió del patrimoni per educar i fomentar una memòria col·lectiva-nacional-sentimental segons una exposició permanent endreçada de forma cronològica i per estils artístics). Aquesta crítica es basa en el fet que els museus són avorrits i amb prou feines són visitats més enllà de l'etapa escolar, però també són criticats pel seu estaticisme històric o bé per ser uns grans estòmacs que paeixen la identitat per vomitar-la als seus usuaris independentment del que cerquin en el museu.

La resposta a aquesta crítica dels antics museus tampoc ha resultat satisfactòria perquè, tot cercant un major nombre de públic, s'han multiplicat les exposicions temporals o implementat altres usos de caire comercial o turístic (el fenomen anomenat *blockbuster*) que, juntament amb architectures capritxoses i alienes al contingut i caràcter de les col·leccions museístiques (tipus "franquícies Guggenheim"), han dut a una massificació que dessacralitza i menysté la obra d'art i els professionals museístics. És l'adveniment del "museu-parc temàtic" propi de la societat de l'espectacle.

"Què són aquestes esglésies, sinó tombes i monuments funeraris de Déu?" (Nietzsche. "La Gaia Ciència" n.125)

Potser no és lícit aplicar la crítica museística a l'arquitectura religiosa, més encara quan no es pot identificar de forma simplista un objecte devocional amb una obra d'art, però no deixa de ser pertinent la comparació quan s'està produint una certa museïtzació de/en tants temples o d'objectes de culte. Per als no-practicants o allunyats del fet creient, el temple pot esdevenir una altra mena de "museu-mausoleu avorrit de les creences religioses", mentre que el "temple viu", on es desenvolupen veritables litúrgies ("litúrgia" significa etimològicament "obra del poble"), es trasllada als camps de futbol (on curiosament s'hi instal·len columbaris) o bé als centres comercials (la nova catedral des d'on l'home boig nietzscheà predica la mort de Déu). Fins i tot també hi ha una rèplica d'arquitectures d'autor que sovint no valoren la missió i tasca de l'edifici sacre.

D'aquí sorgeixen preguntes com ara: Hauran de cercar els temples alguna mena de efecte "blockbuster" per tal que siguin més visitats? Com compaginar una certa

promoció turístico-cultural del patrimoni sense que aquest perdi la seva aureola? Què hi ha en una església de "exposició permanent" i què pot haver-hi de "exposició temporal"? Com fer que l'espai i el que "s'hi exposa" pugui entrar en diàleg? i, la més important, tot això per a què? (amb quina finalitat).

Així i tot, els edificis pel culte, en comparació amb els museus, en poden sortir més ben parats perquè hi ha un factor clau: **l'esdeveniment**. L'arquitectura sacra parteix de l'esdeveniment litúrgic. De fet, a la litúrgia pot prescindir fins i tot d'una arquitectura construïda (com vam poder veure en la missa de les JMJ a la platja de Copacabana). La museïtzació excessiva d'un temple pot acabar propiciant que les "crostes devocionals" que els creients han anat posant-hi al llarg dels temps fagocitin el sentit fundant de la comunitat.

"Ai de vosaltres, mestres de la Llei i fariseus hipòcrites, que edifiqueu sepulcres als profetes i coreu els monuments funeraris dels justos" (Mt 23,29)

Resta encara un tema a tractar: els museus de titularitat eclesiàstica, on sembla que, a les primeres crítiques als museus tradicionals, s'hi pot afegir també la crítica nietzscheana als temples. Quan diem que, aproximadament, un 70% del patrimoni cultural català és de temàtica sacra podem entendre que hi ha tot un tresor que no es pot malmetre, que hi ha una gran oportunitat pastoral i d'evangelització (com mostra Catalunya Sacra), però veladament també podem associar la fe a quelcom del passat o a una etapa superada, com superats queden els diferents estils artístics. S'assembla a aquell sentiment que compartia el professor d'estètica **José María Valverde: "Cuando se ponen adornos barrocos, columnas clásicas y bolitas herrerianas en la fachada de una iglesia, se contribuye al difuso prejuicio de que la Iglesia es un pasado tan respetable como cadavérico"** (*Cartas a un cura escéptico en materia de arte contemporáneo*)

A voltes pot resultar que un museu diocesà (o eclesiàstic) acabi sent aquest monument de Mt 23,29: Un lloc per la memòria dels sants/profetes fossilitzats en talles policromades mentre el seu testimoni i la seva vida es releguen a la memòria de l'acte litúrgic. Per això és tant important i urgent la contínua recerca pastoral (alguns altres en dirien "comunicativa" o de "difusió evangèlica") en aquests equipaments, que vagi a la recerca dels contemporanis, com és el cas de la darrera exposició temporal que ha muntat el Museu Episcopal de Vic: "[Viatjar a l'Edat Mitjana](#)".